

МОНГОЛ УЛС
ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ХЭРЭГ ЭРХЛЭХ ГАЗАР

2018 он 10 дугаар
сарын 11-ны өдөр

Дугаар КЭГ/2208

Улаанбаатар-12
Утас: 260817
Факс: 976-11-310011

УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ГИШҮҮН
С.ЭРДЭНЭ ТАНАА

Асуулгын хариу хүргүүлэх тухай

Танаас Монгол Улсын Ерөнхий сайд У.Хүрэлсүхэд хандан 2018 оны 9 дүгээр сарын 14-ний өдөр ирүүлсэн асуулгын хариуг хүргүүлж байна.

Хүлээн авч танилцана уу.

Монгол Улсын сайд
Засгийн газрын Хэрэг
эрхлэх газрын дарга

Г.ЗАНДАНШАТАР

МОНГОЛ УЛСЫН САНГИЙН САЙД

15160 Улаанбаатар хот, Чингэлтэй дүүрэг,
С.Данзангийн гудамж 5/1, Засгийн газрын II байр,
Утас/факс: (976-51) 26-74 68, <http://www.mof.gov.mn>

2018.10.10 № 8-3/6434

танай _____ -ны № _____ -т

Асуулгын хариу хүргүүлэх тухай

Монгол Улсын Их хурлын гишүүн С.Эрдэнийн 2018 оны 9 дүгээр сарын 14-ний өдрийн 39 тоот Монгол Улсын Засгийн газрын өрийн талаар тавьсан асуулгатай танилцаад дараах хариуг үүгээр хүргүүлж байна.

Монгол Улсын Засгийн газар гадаад, дотоод өрийн бодлого хэрэгжүүлэхдээ арилжааны нөхцөлтэй, өндөр хүүтэй, богино хугацаатай зээллэг хийхээс татгалзан ажиллаж байна. Арилжааны нөхцөлтэй, өндөр хүүтэй богино хугацаатай зээл нь эдийн засаг, төсөв, санхүүд хэрхэн нөлөөлж, дарамт үзүүлж байгааг сүүлийн жилүүд харууллаа.

Эдийн засгийн багтаамжаас хэтэрсэн өр тавьснаар гадаад төлбөрийн тэнцэл болон төсөвт ихээхэн дарамт үзүүлдэг, мөн дотоод зээллэгээр их хэмжээний мөнгө татсанаар иргэд, аж ахуйн нэгжид очих санхүүгийн эх үүсвэр төсвийн зардлыг санхүүжүүлэхэд дайчлагдаж, зээлийн хүүг нэмэгдүүлэн хувийн салбарын хөгжлийг сааруулах зэргээр бодлогын алдаа болж ирсэн байгааг төсөв, мөнгөний бодлогын үр дүнгээс шууд харж болно.

Засгийн газрын нийт өрийн хэмжээ 2011 оны эцэст 3.6 их наяд төгрөг (тухайн үеийн ханшаар 2.5 тэрбум ам.доллар) байсан бол 2016 оны эхний хагас жилийн байдлаар 16.6 их наяд (тухайн үеийн ханшаар 8.4 тэрбум ам.доллар), 2018 оны эхний хагас жилийн байдлаар 21.1 их наяд төгрөгт (тухайн үеийн ханшаар 8.6 тэрбум ам.доллар) хүрч Засгийн газрын өр 4.5 их наяд төгрөгөөр нэмэгдсэний 3.2 их наяд нь валютын ханшны өөрчлөлтөөр буюу өмнө хэрэгжүүлсэн төсөв, мөнгөний сөрөг нөлөөллийн үргэлжилсэн үр дагавраар бий болсон гэж дүгнэж болохоор байна.

Монгол Улсын Засгийн газар 2017 оноос Олон улсын валютын сантай хамтран "Өргөтгөсөн санхүүжилтийн хөтөлбөр"-ийг хэрэгжүүлэн бодлогын арга хэмжээ авснаас гадна санхүү, мөнгөн хөрөнгийн удирдлагыг оновчтой байдлаар зохион байгуулан 2012-2016 оны хооронд 6 дахин өссөн Засгийн газрын өрийг тогтворжуулан 2016 онд 78.8 хувьд хүрээд байсан өнөөгийн үнэ цэнээр илэрхийлсэн Засгийн газрын өрийн үлдэгдлийн ДНБ-д харьцуулсан харьцааг 2018 онд 63.4 хувьд хүргэх, цаашид бууруулан Засгийн газрыг өрийн дарамтаас гаргахаар ажиллаж байна.

Улсын Их Хурлын гишүүн С.Эрдэнийн асуулгад дэлгэрэнгүй хариулт, тайлбар бэлтгэн хавсралтаар хүргүүлж байгааг холбогдох журмын дагуу уламжилж өгөхийг хүсье.

Хавсралт: ...*9*... хуудас.

Хүндэтгэсэн,

Ч.ХҮРЭЛБААТАР

0 3079

1. “... Монгол Улсын гадаад өр 2016 оны 6 дугаар сарын дүнгээр 24 тэрбум 260 сая ам.доллар байсан бол 2018 оны 6 дугаар сард 27 тэрбум 745 сая ам.доллар хүртдэрүй 3 тэрбум 500 сая ам.доллараар нэмэгдсэн шалтгааны талаар.”

Хариулт:

Монгол Улсын нийт гадаад өрийн статистикийг Монголбанкнаас Олон Улсын Валютын сангийн Төлбөрийн тэнцлийн 6-р аргачлалын дагуу боловсруулан олон нийтэд мэдээлдэг.

Монгол Улсын нийт гадаад өр 2016.06.30-ны байдлаар 24.3 тэрбум ам.доллар байсан бол 2018.06.30-ны өдөр 27.7 тэрбум ам.долларт хүрсэн.

Хүснэгт 1. Монгол Улсын нийт гадаад өр /сая ам.доллараар/

Үзүүлэлт	2016/06/30	2018/06/30	Зөрүү
Засгийн газар	4,786	6,915	2,129
Төвбанк	1,758	2,129	371
Хадгаламжийн байгууллага (Төв банкнаас бусад)	2,216	2,300	84
Бусад салбарууд (МУХБ болон бусад)	8,304	7,959	-345
Шууд хөрөнгө оруулалт: Компани хоорондын зээллэг	7,196	8,443	1,247
Нийт гадаад өр	24,260	27,745	3,485

Монгол Улсын нийт гадаад өр 2016 оны 6 дугаар сараас 2018 оны 6 дугаар сарын хооронд нийт 3.5 тэрбум доллараар өссөн үзүүлэлттэй байна. Үүнд: Засгийн газрын гадаад өр 2,129 сая ам.доллар, төв банкны гадаад өр 371 сая ам.доллар, төв банкнаас бусад хадгаламжийн байгууллагуудын гадаад өр 84 сая ам.доллар, гадаадын шууд хөрөнгө оруулалт 1,247 сая ам.доллараар тус тус өссөн бол бусад салбаруудын гадаад өр 345 сая ам.доллараар буурсан байна.

Олон Улсын Валютын сангийн Гадаад секторын статистик боловсруулах Төлбөрийн тэнцлийн 6 дугаар аргачлалын дагуу Засгийн газрын гадаад өрд гадаад зээл, гадаад үнэт цаас, гадаадын хөрөнгө оруулагчдын эзэмшиж байгаа дотоод үнэт цаасны хэмжээ тус тус бүртгэгддэг бол Монгол Улсын хөгжлийн банкны гадаад өр төлбөр Бусад салбарууд хэсэгт багтдаг. Засгийн газрын гадаад өрийн 2,129 сая ам.долларын өөрчлөлтийн задаргааг дор дурдсан хүснэгтэд харуулав.

Хүснэгт 2. Засгийн газрын гадаад өр (ОУВС-ын Төлбөрийн тэнцлийн 6-р аргачлал), сая ам.доллараар

Засгийн газар	2016/06/30	2018/06/30	Зөрүү
Гадаад үнэт цаас (Зах зээлийн үнэлгээгээр)	1,999	2,899	900
Үүнээс:			
“Чингис” (500.0 сая ам.доллар)	488	-	-488
“Чингис” (1.0 тэрбум ам.доллар)	828	938	110
“Дим сам” (161.2 сая ам.доллар)	154	-	-154
“Мазаалай” (500.0 сая ам.доллар)	528	559	31
“Хуралдай” (600.0 сая ам.доллар)		645	645
“Гэрээг” (800.0 сая ам.доллар)		757	757
Дотоод үнэт цаас эзэмшигч гадаад иргэд	44	60	17
Хуримтлагдсан хүү	21.7	21.4	-0.3
Гадаад зээл	2,722	3,933	1,212
Нийт	4,786	6,915	2,129

Засгийн газрын гадаад үнэт цаас 900.0 сая ам.доллар, гадаадын хөрөнгө оруулагчдын эзэмшиж байгаа дотоод үнэт цаасны хэмжээ 17 сая ам.доллар, гадаад зээлийн хэмжээ 1,212 сая ам.доллараар тус тус нэмэгдсэн байна.

Засгийн газрын гадаад үнэт цаасны хэмжээ 900.0 сая ам.доллараар нэмэгдсэн нь Засгийн газрын зүгээс 2017 онд 600.0 сая ам.долларын “Хуралдай” үнэт цаас, 800.0 сая ам.долларын “Гэрэгэ” үнэт цаасыг арилжаалсан холбоотой. Мөн 2012 онд арилжаалсан Монгол Улсын Хөгжлийн банкны 580.0 сая ам.долларын “Евро” үнэт цаас, 500.0 сая ам.долларын “Чингис” үнэт цаас болон 2015 онд арилжаалсан 1.0 тэрбум юанийн үнэт цаас (161.2 сая ам.доллар)-ыг төсөв болон эдийн засаг, макро орчинд ямар нэг ачаалал, дарамт үүсгэлгүйгээр бүрэн төлж барагдуулсан. Энэхүү төлж барагдуулсан “Чингис” үнэт цаас, “Евро” үнэт цаасны хөрөнгийг Монгол Улсын Хөгжлийн банкаар дамжуулан төсвөөс гадуур зарцуулсан байна.

Засгийн газрын гадаад өрнийн өсөлтийн 143 сая ам.доллар нь Засгийн газрын гадаад үнэт цаасны зах зээлийн үнэлгээний өсөлтөөс бий болсон бөгөөд энэ нь Засгийн газрын төлөх төлбөрийг нэмэгдүүлэхгүй, зөвхөн ОУВС-ын стандартын дагуу бүртгэсэнтэй холбоотой юм.

Монгол Улсын Засгийн газар 2016 оны 6 дугаар сараас 2018 оны 6 дугаар сарын хооронд хөтөлбөрийн зээлийн хүрээнд 706.0 сая ам.доллар, төслийн зээлийн хүрээнд 611.1 сая ам.доллар нийт 1,317.1 сая ам.доллар авч ашигласан бол 143.4 сая ам.долларын үндсэн төлбөрийг төлсөн. Гадаад төслийн хөнгөлөлттэй зээлээр хэрэгжиж буй төсөл арга, хэмжээ нь төсөвт тусгагдан, хөрөнгө оруулалт, бүтээн байгуулалтад зарцуулагдаж байна. Томоохон ашиглалт гарсан төслүүдээс дурдвал Улаанбаатар хотын Олон Улсын нисэх онгоцны шинэ буудал барих төслийн санхүүжилтэд 186.2 сая ам.доллар, Баруун бүсийн босоо тэнхлэгийн авто замыг хөгжүүлэх, хөрөнгө оруулалтын хөтөлбөрт 31.4 сая ам.доллар, Баянхонгор-Байдрагийн гүүр чиглэлийн 129.4 км авто зам барих төсөлд 29.7 сая ам.доллар, Тосонцэнгэл-Улиастай чиглэлийн 114 км авто зам барих төсөлд 27.7 сая ам.доллар, Улаанбаатар-Мандалговь цахилгаан дамжуулах агаарын шугам, дэд станц барих төсөлд 11.3 сая ам.долларыг тус тус зарцуулаад байна.

2. “...Тэгвэл 2017 оны 3 дугаар сарын 21-ний өдөр ямар зорилгоор “Хуралдай” үнэт цаас босгосон бэ? Хэрвээ “Евро” үнэт цаас нь “Хуралдай” үнэт цаас болж нэрээ солин 2024 оны 3 дугаар сарын 21-нд төлөхөөр хугацаа нь сунгагдсан бол өр төлсөн гэж олон нийтийг тоөрогдүүлсэн алдаатай мэдээллээ залруулна уу.”

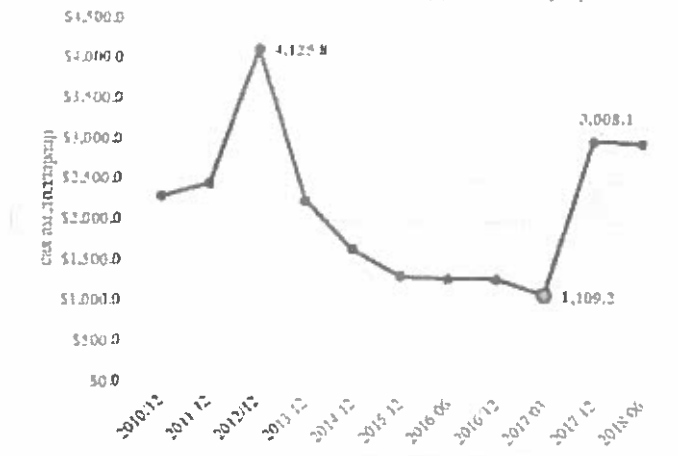
Харнулт:

Монгол Улсын Хөгжлийн банк 2012 оны 3 дугаар сард 580.0 сая ам.долларын “Евро” үнэт цаасыг Засгийн газрын баталгаатайгаар арилжаалсан бөгөөд тус үнэт цаасны эргэн төлөлт 2017 оны 3 дугаар сарын 21-ний өдөр төлөгдөх хуваарьтай байсан.

Монгол Улсын Хөгжлийн банкны зүгээс үнэт цаасны эргэн төлөлтийг цаг хугацаанд нь төлж чадахгүй нөхцөл байдал үүссэн тул Засгийн газрын зүгээс баталгааны гэрээний дагуу төлбөрийг бүрэн төлж барагдуулсан.

Тухайн үеийн нөхцөл байдлыг эргэн харвал, Монгол Улсын гадаад валютын албан нөөц 1.1 тэрбум ам.доллар (2017 оны 3 дугаар сард) хүрч Монгол Улсын ард иргэд, албан байгууллагууд өр төлөх санаачлага гарган улс орондоо туслах аяныг өрнүүлж байсан.

График 1.1 (ашиг) валютын албан илүү (119 ам.доллараар)

Монгол Улсын Засгийн газар дампуурлаа зарлах, эсвэл шинээр валютын эх үүсвэр босгох гэсэн сонголтоос Монгол Улсын Засгийн газар 2 дахь сонголтыг илүүд үзэн 600.0 сая ам.долларын “Хуралдай” үнэт цаасыг 8.75 хувийн хүүтэй, 7 жилийн хугацаатай арилжаалан эх үүсвэр бүрдүүлсэн.

Өөрөөр хэлбэл Монгол Улсын Хөгжлийн банкны 580.0 сая ам.долларын “Евро” үнэт цаасны төлбөрийг Монгол Улсын Засгийн газраас гаргасан баталгааны хүрээнд бүрэн төлсөн бөгөөд тус үнэт цаасны төлбөрийн эргэн төлөлтийг төсөв, эдийн засаг, улсын валютын нөөцөд сөрөг нөлөөгүйгээр шийдвэрлэсэн.

3. “...“У.Хүрэлсүхийн Засгийн газар байгуулагдсанаас хойш өнөөдрийг хүртэлх хугацаанд 5.7 их наяд төгрөгийн өр толж барагдуулжээ. Оны эцэс гэхэд нийт 6.6 их наяд төгрөгийн өр төлөхөөр төлөвлөсөн” гэж олон нийтэд мэдээлсэн. ... Иймээс 5.7 их наяд төгрөгийн өр төлсөн эх үүсвэрээ тодорхой тайлбарлана уу?”

Харнулт:

Монгол Улсын 28 дахь Ерөнхий сайд У.Хүрэлсүх томилогдож, Засгийн газраа байгуулснаас хойш буюу 2017 оны 10 дугаар сараас 2018 оны 8 дугаар сар дуустал нийт 4.7 их наяд төгрөгийн үндсэн төлбөр, 1.0 их наяд төгрөгийн хүүгийн төлбөр, нийт 5.7 их наяд төгрөгийн өр, төлбөрийг төлж барагдуулаад байна.

Энэхүү өр төлбөрийн 2.8 их наяд төгрөг нь 2017 оны төсвийн жилд, үлдэх 2.9 их наяд төгрөг нь 2018 оны төсвийн жилд хамаарна.

Засгийн газар эдгээр өр төлбөрийг төлөхдөө Ирээдүйн өв сан, Төсвийн тогтворжуулалтын сангийн орлого, өмч хувьчлалын орлого зэрэг төсвийн алдагдал нөхөх эх үүсвэрээс гадна төлөвлөгөөт төсвийн алдагдал буурснаас бий болсон мөнгөн хөрөнгөөр төлж барагдуулж байна.

Тухайлбал, Монгол Улсын нэгдсэн төсвийн 2018 оны эхний 8 сарын төлөвлөгөөгөөр төсвийн тэнцвэржүүлсэн орлогын хэмжээ 4.9 их наяд төгрөг, нийт зарлага ба цэвэр зээлийн дүн 7.0 их наяд төгрөг, нэгдсэн төсвийн тэнцвэржүүлсэн алдагдал 2.1 их наяд төгрөг байхаар төлөвлөөд байсан бол гүйцэтгэлээр төсвийн тэнцвэржүүлсэн орлого 0.9 их наяд төгрөгөөр нэмэгдэж, төсвийн зарлагын гүйцэтгэл 1.6 их наяд төгрөгөөр бага байж, нэгдсэн төсвийн тэнцвэржүүлсэн тэнцэл 410.8 тэрбум төгрөгийн ашигтай гарсан.

Төсвийн алдагдлын энэхүү бууралтад төсөв, санхүү, мөнгөн хөрөнгийн оновчтой удирдлагыг хэрэгжүүлэн төсвийн орлогыг нэмэгдүүлж, төсвийн үр ашиггүй зардлыг

хязгаарлан төсвийн сахилга батыг сайжруулсан нь нөлөөлсөн бөгөөд төлөвлөсөн алдагдал буурч дотоод, гадаадаас авах байсан зээллэгийн хэмжээг багасгаж байна.

Мөн 2018 оны эхний 8 дугаар сарын хугацаанд төлсөн нийт 2.9 их наяд төгрөгийн өрийн төлбөрийг төсвийн орлогын илүүдэл, дотоод нөөц бололцоогоо ашиглан барагдуулсан.

Засгийн газрын өрийн төлбөрт төлсөн 2.9 их наяд төгрөгийн 0.6 их наяд төгрөг нь хүүгийн зардал бөгөөд төсвийн орлогоор төлөгддөг. Үндсэн төлбөр болох 2.3 их наяд төгрөгийн төлбөрийг 2018 оны төсвийн гүйцэтгэлээс бий болсон нэмэлт мөнгөн хөрөнгө 0.8 их наяд төгрөг, гадаад хөтөлбөрийн зээл, Ирээдүйн өв сангийн шилжүүлэг, өмч хувьчлалын орлого нийт 0.4 их наяд төгрөг, төрийн сангийн өмнөх оны мөнгөн хөрөнгийн үлдэгдэл 1.1 их наяд төгрөгөөр төлсөн болно.

Засгийн газраас 2017 оны 10 дугаар сараас 12 дугаар сарын хооронд нийт 2.8 их наяд төгрөгийн өр төлбөрийг төлж барагдуулсны 0.3 их наяд төгрөг нь хүүгийн зардал, 1.0 их наяд төгрөг нь “Чингис” болон “Дим сам” үнэт цаасны үндсэн төлбөр юм. Бусад 1.5 их наяд төгрөгийн төлбөрийг 2017 онд татан төвлөрүүлсэн санхүүжилтийн эх үүсвэр болох Ирээдүйн өв сан болон тогтворжуулалтын сангийн орлого, нэгдсэн төсвийн алдагдлын бууралтаас үүссэн хөрөнгийн эх үүсвэр, ОУВС-ийн хөтөлбөрийн хүрээнд авсан хөнгөлөлттэй зээлийн эх үүсвэрээр тус тус санхүүжүүлсэн.

Төрийн сангийн мөнгөн хөрөнгийн үлдэгдэл сайжирч өндөр хүүтэй Засгийн газрын дотоод үнэт цаасыг гаргахгүй байх, 2018 онд төлөгдөх томоохон төлбөрүүдийг нэмэлт зээл авахгүйгээр төлөх боломжийг бүрдүүлж байгаа болно.

Монгол Улсын Засгийн газар 2011 оны жилийн эцсийн байдлаар олон улсын зах зээлд гадаад үнэт цаас арилжаалаагүй байсан бол 2012 онд 1.5 тэрбум ам.долларын “Чингис” үнэт цаас, 2015 оны 6 дугаар сард 1.0 тэрбум юанийн “Дим сам” үнэт цаас, 2016 оны 4 дүгээр сард 500.0 сая ам.долларын “Мазаалай” үнэт цаасыг тус тус гаргасан. Засгийн газрын зүгээс 2017 оны 10 дугаар сараас 2018 оны 8 дугаар сар дуустал хугацаанд гадаад үнэт цаасны төлбөрт 2.0 их наяд төгрөгийн төлбөрийг төлснөөс 2012, 2015 онд арилжаалсан “Чингис”, Дим сам үнэт цаасны үндсэн төлбөрт 1.6 их наяд төгрөг төлсөн бөгөөд гадаад үнэт цаасны хүүгийн төлбөрт 0.3 их наяд төгрөгийг төлөөд байна.

Хүснэгт 3. Гадаад үнэт цаасны төлбөр (2017.10-2018.08 сар), тэрбум төгрөгөөр

Бэлдэгч	Дугаар	Огноо	Үндсэн төлбөр	Хүүгийн төлбөр	Нийт
Хөрөнгө оруулагчид	CHINGIS-12-0.5	2012-12-05	1,224.5	18.5	1,243.1
	CHINGIS-12-1.0	2012-12-05		124.4	124.4
	DIMSUM	2015-06-30	393.3	24.2	417.5
	GEREGE-0.8	2017-10-25		54.1	54.1
	KHURALDAI-0.6	2017-03-09		62.8	62.8
	MAZAALAI-0.5	2016-04-06		65.0	65.0
			1,617.8	349.0	1,966.9

Мөн хугацаанд гадаад зээлийн үндсэн төлбөрт 185.5 тэрбум төгрөг, хүүгийн төлбөрт 110.3 тэрбум төгрөг, нийт 295.7 тэрбум төгрөгийг төлсөн байна.

Хүснэгт 4. Гадаад зээлийн төлбөр (2017.10-2018.08 сар), тэрбум төгрөгөөр

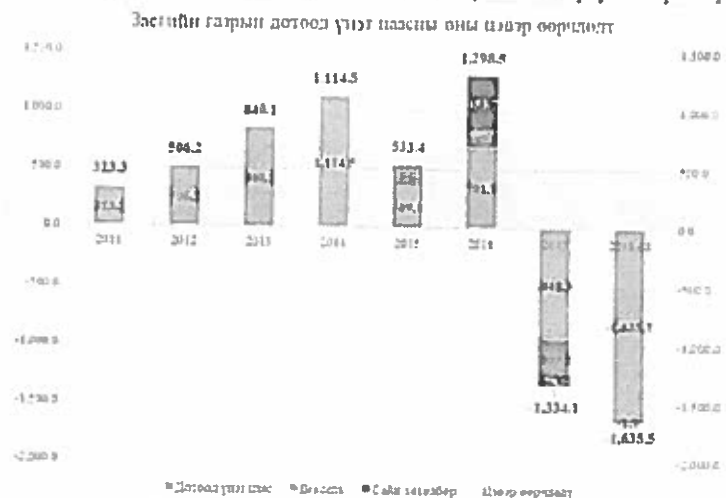
Бэлдэгчид	Үндсэн төлбөр	Хүүгийн төлбөр	Нийт
Абу-Дабн сан	1.8	0.4	2.1
Австри		1.1	1.1
Азийн хөгжлийн банк	68.0	30.3	98.3
Герман	8.4	2.0	10.4

Дэлхийн банк	25.8	12.4	38.2
ЕХОБанк		0.1	0.1
Испани	2.7	0.2	2.8
Кредит свисс		23.0	23.0
Кувейтын сан	10.1	2.2	12.3
Нордкийн хөгжлийн сан	2.2	0.5	2.7
Солонгос	6.5	0.9	7.4
Франц	1.4	0.2	1.6
ХААХОУХС	0.9	0.2	1.2
Хятад		24.2	24.2
Швед	0.9	0.0	0.9
Энэтхэг		0.0	0.0
Япон	56.9	12.0	68.9
Бусад		0.4	0.4
ОУУГ	185.5	110.3	295.7

Дотоод үнэт цаасны төлбөрт нийтдээ 3.4 их наяд төгрөг төлснөөс 2.9 их наяд төгрөгийн үндсэн төлбөр, 0.5 их наяд төгрөгийн хүүгийн төлбөрийг төлсөн.

Дотоод үнэт цаасны ихэнх хэсэг нь 1 жил буюу түүнээс богино хугацаатай арилжаалагддаг бөгөөд Засгийн газраас 2017 онд арилжаалсан үнэт цааснууд нь өмнөх онуудын үнэт цаасны төлбөрийг дахин санхүүжүүлэх зорилгоор арилжаалсан үнэт цааснууд байсан.

График 2. Дотоод ЗГҮЦ Векселийн оны цэвэр оорчилолт (тэрбум төгрөгөөр)

Засгийн газрын зүгээс 2017 оны 10 дугаар сараас дотоод үнэт цаас арилжаалахыг зогсоож, 370.5 тэрбум төгрөгийн үнэт цаасыг хугацаанаас өмнө буцаан худалдан авах үйл ажиллагааг хэрэгжүүлсний үр дүнд дотоод үнэт цаасны үлдэгдэл 2017 онд 1.3 их наяд төгрөгөөр, 2018 оны 8 дугаар сарын байдлаар 1.6 их наяд төгрөгөөр тус тус буураад байна. Дотоод үнэт цаасны үлдэгдэл 2011 оноос тогтмол нэмэгдэж ирсэн нь 2017, 2018 онд төлөгдөх дотоод үнэт цаасны төлбөрийг нэмэгдүүлж, төсөвт учруулах дарамтыг ихэсгэсэн.

4. “2017 оны төсөвт төсвийн алдагдал 2.7 их наяд тогрог, энэ онд 2.4 их наяд тогрог, ирэх жилд мөн ийм хэмжээний алдагдалтай төсөв батлагдах шинжтэй байна. Төсвийн алдагдал Засгийн газрын өр болон хувирдаг гэдэгтэй Та санал нийлэх үү? Зөвхөн 2

жилийн хугацаанд 5 орчим их наяд төгрөгийн өр үйлдвэрлэж буй үрэлгэн бодлого ирэх жил үргэлжлэх үү?”

Хариулт:

Төсвийг алдагдалтай батлах нь Засгийн газрын өрийг нэмэгдүүлдэг гэдэгтэй маргах шаардлагагүй юм. Харин тухайн өр нэмэгдүүлж буй хөрөнгийг юунд хэрхэн үр ашигтай зарцуулж байгаа, өр нэмэгдүүлж байгаа зээллэгийн нөхцөл нь чухал байдаг.

Сайн хөтөлбөр, вексель, “барих-шилжүүлэх” нөхцөлтэй концесс, улсын төсвөөс эргэн төлөгдөх нөхцөлтэй Хөгжлийн банкаар санхүүжүүлсэн төсөл хөтөлбөр зэрэг төсвийн үйл ажиллагааг төсвөөс гадуур хэрэгжүүлсэн тул төсвийн сахилга батыг чангатгах, хуульд нийцүүлэх, төсвийн нэгдсэн удирдлагыг бий болгох зорилгоор эдгээр үйл ажиллагааг төсөвт тусгах зайлшгүй шаардлага бий болсон. Ингэснээр Монгол Улсын нэгдсэн төсвийн алдагдал эрс нэмэгдэн 2016 оны төсвийн тодотголоор ДНБ-ны 18.0 хувьд хүрч, Засгийн газрын өрийн хэмжээ өссөн тул Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хуульд заасан төсвийн тусгай шаардлагын хязгаарыг өөрчлөхөөс өөр аргагүй байдалд хүрсэн юм.

Сүүлийн жилүүдэд төсвийн алдагдлыг бууруулах арга хэмжээ авч хэрэгжүүлснээр төсвийн алдагдлын ДНБ-д харьцуулсан харьцаа 2016 онд 18.0 хувь байхаар төлөвлөж байсан бол 2018 онд 8.0 хувь, 2019 онд 5.4 хувьд хүрэхээр төлөвлөсөн.

Монгол Улсын 2017 оны нэгдсэн төсөв 2.8 их наяд төгрөгийн алдагдалтай батлагдсан боловч гүйцэтгэлээр 1.7 их наяд төгрөгийн алдагдалтай гарсан. Мөн 2018 оны нэгдсэн төсвийн алдагдал 2.4 их наяд төгрөг байхаар батлагдсан бол 2018 оны 8 дугаар сарын гүйцэтгэлээр 410.8 тэрбум төгрөгийн ашигтай гараад байна. Энэ хэмжээгээр шинээр авах зээллэгийн хэмжээ буурч, өмнөх жилүүдэд үүсгэсэн өрийн үйлчилгээний төлбөрийг төлөх, ДНБ-д эзлэх өрийн хэмжээг багасгах боломж бүрдэж байна. Засгийн газрын зүгээс төсвийн алдагдлыг үе шаттай бууруулахаас гадна алдагдлыг нэн тэргүүнд төсвийн мөнгөн хөрөнгийг оновчтой удирдах, төсвийн сахилга батыг чангатгах замаар өөрсдийн дотоод боломжинд тулгуурлан санхүүжүүлэхээр ажиллаж байна.

Тухайлбал, Монгол улсын 2019 оны Төсвийн төсөлд нэгдсэн төсвийн тэнцвэржүүлсэн тэнцэл 1.9 их наяд төгрөг байгаагаас гадаадын хөнгөлөлттэй төслийн зээлийн эх үүсвэртэй алдагдлын хэмжээ 1.2 их наяд төгрөг байгаа бөгөөд Тогтворжуулалтын сангийн хуримтлал 322.0 тэрбум төгрөг, Ирээдүйн өв сангийн шилжүүлэг 515.4 тэрбум төгрөгийг тус тус төсвийн алдагдлыг нөхөхөд зарцуулж, дотоод гадаадын арилжааны нөхцөлтэй зээллэгээр төсвийн алдагдлыг нөхөх шаардлага үүсэхээргүй байна.

5. “...580 сая ам.долларын “Евро” үнэт цаасыг “Хуралдай” үнэт цаасаар, “Чингис” үнэт цаасны эхний 500 сая ам.доллар болон УИХ-ын гишүүн Ж.Эрдэнэбатын Сангийн сайд байхдаа авсан “Дим сам” үнэт цаасыг 2018 оны 1 дүгээр сард “Гэрэгэ” үнэт цаасаар сольсон нь “өрийг өрөөр дарж” хугацаа сунгасан үйлдэл үү, эсвэл Сангийн сайдын хэлснээр өр бүрэн төлөгдсөн үү?”

Хариулт:

Монгол Улсын Хөгжлийн банкны гаргасан 580 сая ам.долларын “Евро” үнэт цаас болон Монгол Улсын Засгийн газрын гаргасан 600.0 сая ам.долларын “Хуралдай” үнэт цаасны талаар өмнө тодорхой тайлбарласан.

Засгийн газрын өрийн 2016, 2017 оны нөхцөл байдлыг тодорхойлвол ирэх онуудын өр төлбөрийг төлөх бэлтгэл ажлыг бүрэн хангаагүйн зэрэгцээ гадаад валютын нөөц 1.3 тэрбум ам.доллар хүртэл буурсан, нэгдсэн төсвөөс гадуур их хэмжээний зарцуулалт хийж төсвийн алдагдал нэмэгдэн эдийн засгийн хямралд ороод байсан зэрэг нь 2017, 2018 онд төлөгдөх

хуваарьтай байсан олон улсын зах зээлд гаргасан гадаад үнэт цааснуудын төлбөрийг төлөх санхүүгийн чадавхгүй болгож, гадаад төлбөрийн дарамтад оруулсан.

Тухайн үед Засгийн газрын зүгээс бодит нөхцөл байдлыг шуурхай тодорхойлон Олон Улсын валютын сантай хамтран “Өргөтгөсөн санхүүжилтийн хөтөлбөр”-ийг хэрэгжүүлж эхлүүлснээр гадаад валютын албан нөөцийг үе шаттай нэмэгдүүлж, гадаадын хөрөнгө оруулагчдын итгэлийг сэргээн, харьцангуй бага өртөгтэй урт хугацаатай үнэт цаасыг олон улсын зах зээлд гаргах боломжийг бүрдүүлсэн.

Олон Улсын Валютын сантай хамтран “Өргөтгөсөн санхүүжилтийн хөтөлбөр”-ийг хэрэгжүүлж эхлэх үед Монгол Улсын Засгийн газар 600.0 сая ам.долларын “Хуралдай” үнэт цаасыг 8.75 хувийн хүүтэй, 7 жилийн хугацаатай гаргаж байсан бол 2017 оны 11 дүгээр сард олон улсын зах зээл дээр арилжаалсан 800.0 сая ам.долларын “Гэрэгэ” үнэт цаас нь 5.625 хувийн хүүтэй 5.5 жилийн хугацаатай байсан.

Ингэснээр гадаад валютын албан нөөц болон төсөвт их хэмжээний ачаалал авахгүйгээр 500.0 сая ам.долларын “Чингис” үнэт цаас, 161.2 сая ам.долларын “Дим сам” үнэт цаасны төлбөрийг төлж барагдуулсан.

Шинээр гаргасан “Хуралдай” болон “Гэрэгэ” үнэт цаас нь 2023-2024 онд төлөгдөх нөхцөлтэй бөгөөд 2016 оны 4 дүгээр сард арилжаалсан “Мазаалай” үнэт цааснаас хугацаа урт, хүүгийн түвшин 2.1-5.3 хувиар бага, өрийн дарамтад бага нөлөөлөх нөхцөлтэй үнэт цааснууд болно.

6. “Засгийн газрын дотоод өр тодорхой хэмжээнд багасаж байгаа боловч Төв банкны өр буюу Төв банкны үнэт цаасны /ТБҮЦ/ дүн огцом өсөж эхэллээ. 1 долоо хоногтой төв банкны үнэт цаас 2016 оны 6 дугаар сарын 28-ны өдөр 430 тэрбум төгрөгний үлдэгдэлтэй байсан бол 2018/ оны 3 дугаар сарын 30-ны байдлаар 4 их наяд 740 тэрбум төгрөг болон өсжээ. 4 долоо хоногтой төв банкны үнэт цаас 2016 оны 6 дугаар сарын 6 өдөр 50 тэрбум төгрөгний үлдэгдэлтэй байсан бол 2018 оны 9 дүгээр сарын 10-ны байдлаар 4 их наяд 276 тэрбум төгрөг болон өсжээ. Иймээс Засгийн газар өрөө төлж сайн ажиллаад, Төв банкны өр нэмэгдэж муу ажиллаад байгаа болон ЗГҮЦ ба ТБҮЦ-ны хоорондын уялдаа холбооны талаар тайлбар өгнө үү?”

Харнуулт:

Төв банкны үнэт цаас бол мөнгөний бодлогын хэрэгсэл бөгөөд банкны системийн чөлөөт эх үүсвэрийг удирдах зорилготой Төв банкны хэрэгжүүлдэг үндсэн арга хэмжээнүүдийн нэг юм.

Харин Засгийн газрын үнэт цаасыг Өрийн удирдлагын тухай хуулийн 12.1.1-12.1.4-т заасан зориулалтаар буюу төсвийн алдагдлыг санхүүжүүлэх, улирлын чанартай орлогын дутагдлыг нөхөх, Засгийн газрын дотоод үнэт цаасны зах зээлийг дэмжих, өрийг дахин санхүүжүүлэх зорилгоор арилжаалдаг.

Засгийн газар, Монголбанк 2012-2016 онд хамтран хэрэгжүүлсэн “Гол нэрийн бараа, бүтээгдэхүүний үнийг тогтворжуулах” хөтөлбөр, Орон сууцны ипотекийн зээлийн хөтөлбөр, АСЕМ-ын орнуудын дээд хэмжээний чуулга уулзалт, 2016 онд Төсвийн тухай хууль болон Өрийн удирдлагын тухай хууль зөрчин хэрэгжүүлсэн Сайн хөтөлбөр зэргийн санхүүжилтэд Монголбанк ойролцоогоор 7.0 их наяд төгрөгийг зах зээлд нийлүүлсэн. Энэхүү зах зээл дэх бэлэн мөнгөний хэмжээг нэмэгдүүлсэн нь арилжааны банкуудын илүүдэл нөөцийг нэмэгдүүлэх, төгрөгийн ханш сулрахад нөлөөлсөн бөгөөд улмаар зээлийн хүү нэмэгдэх нөхцөлийг үүсгэсэн байдаг.

Өөрөөр хэлбэл их хэмжээний мөнгө хэвлэж, бодлогын алдаа гаргасны хор уршиг, үр нөлөө одоо хүртэл дуусаагүй, эдийн засгийн гадаад дотоод тэнцвэрт дарамт үзүүлж байгаатай холбоотойгоор Төвбанк эрх хэмжээнийхээ хүрээнд арга хэмжээ авч байгаа гэж ойлгож байна.

Засгийн газрын зүгээс үнэт цаасны хүүгийн түвшин болон арилжааны хэмжээ нэмэгдэж, хүү болон үндсэн төлбөрийн эргэн төлөлт нь төсөвт дарамт учруулах болсон тул Засгийн газрын үнэт цаасны арилжааг зогсоосон. Арилжааг зогсоосноор 2017 оны 10 дугаар сард 4.6 их наяд төгрөг хүрээд байсан дотоод үнэт цаасны үлдэгдэл 2018 оны 6 дугаар сарын байдлаар 2.1 их наяд төгрөг, оны эцсээр 1.6 их наяд төгрөгт хүрч тус тус буурахаар байна.

7. “Өнөөдөр “Сайн малчин” хөтөлбөрийн 200 тэрбум төгрөгийн зээлийг төлж дуусгалаа. 2016 оны сонгуулийн өмнө мөнгө хэвлэж тараасан “сайн” нэртэй зээлүүдийн нэг нь ийнхүү төлөгдлөө” гэж мэдээлжээ. Тиймээс “сайн малчин” хөтөлбөрт хамрагдаж арилжааны банкуудаас зээл авсан малчид эргүүлэн зээлээ төлөхгүй байх боломж бүрдсэн үү?”

Хариулт:

Засгийн газрын зүгээс 2016 оны 2 дугаар сарын 22-ны өдрийн 113 дугаар тогтоолын дагуу “Сайн малчин” хөтөлбөр, 2016 оны 4 дүгээр сарын 25-ны өдрийн 229 дүгээр тогтоолоор “Сайн оюутан” хөтөлбөр, 2016 оны 5 дугаар сарын 9-ний өдрийн 253 дугаар тогтоолоор “Сайн хашаа” хөтөлбөр, 2016 оны 6 дугаар сарын 16-ны өдрийн 334 дүгээр тогтоолоор “Сайн хувьцаа” хөтөлбөрийг тус тус хэрэгжүүлэх шийдвэр гаргаж, санхүүжүүлэх эх үүсвэр болох нийт 596.0 тэрбум төгрөгийн үнэт цаасыг гаргасан бөгөөд үүнээс 502.0 тэрбум төгрөгийн үнэт цаасыг арилжааны банкаар дамжуулан Монголбанканд арилжаалсан. Өөрөөр хэлбэл дээрх 502 тэрбум төгрөгийг мөнгө хэвлэн санхүүжүүлсэн юм.

Тухайн жилийн төсөвт батлагдаагүй эдгээр хөтөлбөрүүдийг хэрэгжүүлсэн нь Төсвийн тухай хууль, Өрийн удирдлагын тухай хуулийг зөрчсөн үйлдэл болсон. Эдгээр хууль зөрчин хийсэн хөтөлбөрийн хэрэгжилтийг Засгийн газрын 2016 оны 8 дугаар сарын 10-ны өдрийн 33 дугаар тогтоолоор зогсоож, “Сайн хашаа”, “Сайн оюутан” хөтөлбөрийг санхүүжүүлэх зорилгоор арилжаалсан үнэт цаасны төлбөрийг Монголбанк болон арилжааны банкуудад төлж барагдуулан, “Сайн малчин” хөтөлбөрийн үнэт цаасны төлбөрийг Монголбанкт байгуулсан гэрээний дагуу 2016 оны 8 дугаар сараас 2018 оны 8 дугаар сар хүртэл хугацаанд бүрэн төлсөн. Харин “Сайн хувьцаа” хөтөлбөрийн 374.0 тэрбум төгрөгийн үнэт цаасны төлбөр 2031 онд төлөгдөх хуваарьтай байна.

“Сайн малчин” хөтөлбөрийн хүрээнд зээл авсан малчид зээлээ банканд төлж барагдуулах үүрэгтэй бөгөөд энэхүү харилцаа малчид банкт байгуулсан гэрээний дагуу зохицуулагдана.

8. “2016 оны 6 дугаар сараас хойш гадаадын улс, олон улсын санхүүгийн байгууллагаас авсан зээл, тусламжийн хэмжээ болон “Өргөтгөсөн санхүүжилтийн хөтөлбөр”-ийн хүрээнд авах 5.5 тэрбум ам.доллараас ямар хэмжээний санхүүжилт орж ирсэн дүнг нийтэд танилцуулна уу?”

Хариулт.

Засгийн газрын зүгээс 2016 оны 6 дугаар сараас хойш нийт 3.2 их наяд төгрөгийн гадаадын хөнгөлөлттэй зээл, 128.2 тэрбум төгрөгийн тусламжийг аваад байна. Үүнээс Олон Улсын Валютын сангийн “өргөтгөсөн санхүүжилтийн хөтөлбөр”-ийн хүрээнд 706.0 сая ам.доллар буюу нийт 1.7 их наяд төгрөгийн төсвийн дэмжлэгийн хөнгөлөлттэй зээлийг ашигласан бол 611.1 сая ам.доллар буюу 1.5 их наяд төгрөгийн зээлийг гадаад төслийн зээлийн хүрээнд олон талт болон хоёр талт зээлдүүлэгч орнуудаас авч ашигласан.

Хүснэгт 5. Гадаад зээл, тусламжийн ашиглалт тэрбум төгрөгөөр

	2016.06-2016.12	2017	2018.06 сар	Нийт
Хөнгөлөлттэй зээл	428.9	2,229.6	536.1	3,194.6
Төслийн зээл	428.9	751.5	295.1	1,475.5
Хөтөлбөрийн зээл	-	1,478.1	241.0	1,719.1
Тусламж	61.3	56.3	10.5	128.2

Төслийн зээлийн хүрээнд ашигласан 1.5 их наяд төгрөгийн зээлээс томоохон гадаад төслийн зээлийн ашиглалтыг дурдвал: Улаанбаатар хотын Олон улсын нисэх онгоцны шинэ буудал барих төсөл-447.6 тэрбум төгрөг, Баруун бүсийн босоо тэнхлэгийн авто замыг хөгжүүлэх төсөл-76.1 тэрбум төгрөг, Улаанбаатар-Мандалговь цахилгаан дамжуулах агаарын шугам, дэд станц барих төсөл-27.8 тэрбум төгрөг, Баянхонгор-Байдрагийн гүүр чиглэлийн 129.4 км авто зам барих төсөл-71.9 тэрбум төгрөг, Тосонцэнгэл-Улиастай чиглэлийн 114 км авто зам барих төсөл-66.9 тэрбум төгрөгийн гадаад хөнгөлөлттэй зээлийн ашиглалт гарвад байна.

Өргөтгөсөн санхүүжилтийн хөтөлбөр (ӨСХ)-ийн хүрээнд Монгол Улсын авах нийт 5.5 тэрбум ам.долларын санхүүжилтээс Засгийн газрын ашиглах санхүүжилтийн хэмжээ 3.0 тэрбум ам.доллар бөгөөд үүнээс 2018 оны 6 дугаар сарын байдлаар 804.8 сая ам.долларын санхүүжилт орж ирээд байна.

Хүснэгт 6. ӨСХ-ийн хүрээнд авсан санхүүжилт /сая ам.доллар/

Зээл	Санхүүжилт
Хөтөлбөрийн зээл	706.0
Азийн хөгжлийн банк	300.0
Дэлхийн банк	122.7
Япон Улсын Засгийн газар	283.2
Төслийн зээл	98.8
НИЙТ	804.8

Олон Улсын Валютын Сангийн өргөтгөсөн санхүүжилтийн хөтөлбөрийн хүрээнд Азийн хөгжлийн банкнаас 300.0 сая ам.доллар (15-25 жилийн хугацаатай, хүүгийн түвшин Libor), Дэлхийн банкнаас 122.7 сая ам.доллар (хугацаа 25 жил, хүү 2 хувь), Япон Улсын Засгийн газраас 283.2 сая ам.долларын (хугацаа 20 жил, хүү 0.8 хувь) төсвийн дэмжлэгийн зээлийг тус тус ашиглаад байна.